

εἶναι εἰσὶν ὁ γαλακτώδης ὅπως δύο δένδρων βλα-
στηνόντων εἰς τὰ θερμὰ κλίματα· τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν
εἶναι εἶδος συκῆς, ἥς τὴν εἰκόνα δημοσιεύομεν, καὶ
ἥτις καλεῖται Συκὴ ἢ ἑλαστική (Ficus elastica)
εἶναι δὲ αὕτη δένδρον ἀειθαλές, μέγα, ἔχον φύλλα
εὐμεγέθη, ἐπιμήκη, ἀνευ ἐντομῶν, καὶ στιλπνότατα·
τὸ δὲ καλεῖται Ἰάτροπον ἑλαστικὸν (Jatropha
elastica, ἢ Hevea guianensis)· εἶναι δὲ τοῦτο
δένδρον φυτόμενον ἐν Γουιάνη καὶ Βραζιλίᾳ, ἔχον ὕψος
50—60 παδῶν καὶ φύλλα μακρόμετρα, δερματώδη,
ἀτριχῆ, σύνθετα ἐκ τριῶν φυλλαρίων σπληναιδίων.

Ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῶν δύο τούτων δένδρων πει-
σῶσιν ἐντομὰς μᾶλλον ἢ ἥττον βαθεῖας, ἐξ ὧν βέβη-
κενοί λευκοὶ καὶ γαλακτώδης ὁπός, συναζόμενος
εἰς δοχεῖα πῆλιν, ὅστις ἐκραινόμενος καὶ πηγνύ-
μενος εἶναι αὐτὸ τὸ ἐν χρήσει ἑλαστικὸν κόμμι.
Πλάττεται δὲ εἰς σφαίρις ἢ πλάκοις, καὶ εἰς
τοιαύτην κατάστασιν εὐρίσκεται πολλάκις εἰς τὸ
ἐμπόριον.

Τὸ ἑλαστικὸν κόμμι εἶναι ὕλη ἀδιάλυτος εἰς τὸ
ὕδωρ καὶ τὸ οἰνόπνευμα· κατασκευάζουσι δ' ἐξ αὐ-
τοῦ διάφορα ἐργαλεῖα, ριάνες, δοχεῖα, ὑποδήματα,
ἐμβάδας καὶ ὑφάσματα.

Πρὸ τινῶν ὁμοῦ χρόνιων παραχώρησε τὰ πρωτο-
τόκιά του, εἰς ἑτέραν τινα ἀνάλογον οὐσίαν, τὴν
Γούτταν-πέρικαν (Gutta percha), ἥτις εἶναι στερε-
τέρη τις ὕλη, πηγάζουσα ἐκ τοῦ δένδρου Isonandra
gutta, καὶ ἔχει τὴν ιδιότητα, ἐὰν ἐντὸς θερμοῦ ὕδα-
τος τεθῇ, νὰ λαμβάνῃ σύστασιν μάζης μαλακῆς καὶ
διαπλαττομένης κατὰ βούλησιν, ὅταν δὲ ψυχρανθῇ
ν' ἀποσκληροῦται διακυλάττουσα τὸ σχῆμα ὑπερ-
τῇ ἐδόθη. Αἱ αὐτῆς κατασκευάζονται σήμερον ἐν
Εὐρώπῃ ἀγγεῖα, ἐπιπλά, βακτηρίαι, ὄπλα, χειρουργ-
ικὰ ἐργαλεῖα, εἰκόνες, φορέματα, καὶ πλῆθος ἄλ-
λων ἀντικειμένων χρησίμων εἰς τὰς ἀνάγκας, ἢ τὴν
προφῆν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ ἑλαστικὸν κόμμι ὡς λίαν ἀνθηροκόχρον καὶ
λιπαρὸν εἶναι οὐσία εὐπρηστος καὶ δι' αὐτοῦ κατα-
σκευάζουσιν, ὅπου ἀφθόνως βλαπτόμενοι τὰ παρά-
γοντα αὐτὸ δένδρον, λαμπάδας πρὸς φωτισμόν, αἰτι-
νες, κατὰ τὸ λέγειν ἀξιολύστον περιηγητῶν, διαχέ-
ουσι φωὶς καθάρην, εὐχάριστον καὶ ἄρθρον.

Ο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—000—

Giornale dall'assedio di Costantinopoli 1453 di Nicolò
Barbaro P. V. Carredato di note e documenti per Enrico
Cortesi. Vienna, Libreria Tendler et Comp. 1856. «Ἦτοι·
«Ἡμερολόγιον τῆς ἐν ἔτει 1453 πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως, ὑπὸ Νικολάου Βαρβάρου ἑνεστού πατριάρκου ὃ προσετέθησαν
σημειώσεις τε καὶ ἱγγραφαὶ ὑπὸ Ἡρόδοτου Κορνέτου. Ἐν Βιέννῃ,
1856.» (Εἰς 8ον, ἐκ σελ. 82.)

* Ἀρθρον Β'.

(Ἰδε φυλλάδ. 194, σελ. 39.)

Ἀπὸ τῆς 24 Μαρτίου, λέγει ὁ ἡμέτερος Φραντζῆς

συμφώνως μετὰ τοῦ Ν. Βαρβάρου, α ἐπιθυρήσθη ὅτι
ὁ ἀμνηρᾶς βούλεται διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τῇ εἰ-
κοστῇ ἐννάτῃ τοῦ αὐτοῦ πολεμῆσαι τοὺς Ἕλληνας
σποδρῶς μετὰ συμπλοκῆς καὶ συρρόφσεως. «Ὁ αὐ-
τοκράτωρ Κωνσταντῖνος, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχεν
ἀντεπιστεῖλαι πρὸς τὸν προτείναντα τὴν παράδο-
σιν τῆς πόλεως ἡγεμόνα τῶν Τούρκων ὅτι· «τὸ δὲ
τὴν πόλιν σοι δοῦναι αὐτ' ἐμὸν ἐστὶ οὗτ' ἄλλου τῶν
κατοικούντων ἐν τῇ τῇ κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες
αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς
ζωῆς ἡμῶν» (Δούκ.), περιήρχετο ἄγρυπνος τὰ τεί-
χη, καὶ ἐπεσκεύαζεν αὐτὰ, καὶ νέα ἀνέγειρεν ὀχυ-
ρώματα, καὶ προέτραπε καὶ ἐνεθάρρυνε καὶ παρη-
κάλει καὶ κτεσίγαζε τὰς ἐριθας, καὶ διὰ λόγων καὶ
ἔργων τοῖς πᾶσιν ἀνεμίμνησκε τί ὄφειλον πρὸς τὴν
πίστιν καὶ τὴν πατρίδα. Ἀξιάγαστος ἦν τῶ-
ντι, κατὰ τὴν Βέρδικον καὶ τοὺς λοιποὺς ἱστο-
ρικοὺς, ἡ σύνεσις καὶ ἡ καρτερία καὶ ἡ πολεμικὴ ἀ-
ρετὴ καὶ ἡ μετριοπάθεια τοῦ ἀληθῶς τρισμακχρίτου
ἐκείνου αὐτοκράτορος, ὡς ὀνομάζει αὐτὸν ὁ Φραν-
τζῆς. Δὲν εἶχεν ὁμοῦς δυστυχῶς ν' ἀντιπαλαίσῃ
πρὸς μόνον τοῦ Μωάμεθ τὰ στίφη, ἀλλὰ καὶ πρὸς
μυρία· ἀλλὰς ἐπιβουλῆς καὶ δυσχερείας, κινδυνω-
δεστέρας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν κινδύνου.
Ὁ κλέρος καὶ ὁ λαὸς, διχονοοῦντες ὡς πρὸς τὴν
ἐνωσιν τῶν Ἑκκλησιῶν (1), ἦσαν διχρημένοι εἰς
δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα· καὶ εἰς τοσοῦτο μάλι-
στα περιήλθεν ἡ ἐρις, ὥστε οἱ μὲν περὶ τὴν Γεν-
νάδιον ἔλεγον, εἰ πρόπει νὰ πιστεύσωμεν τὸν ὑπέρ-
μαχον τῆς ἐνώσεως Δούκαν, ὅτι «κραιπτότερόν ἐστι
εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακίολιον βασιλεῖον Τούρ-
κων ἢ καλύπτραν λατινικὴν,» οἱ δ' ἐπεκαλοῦντο,
τάναντία φρονούντες, τὴν Δύσιν, τὴν Δύσιν ἥτις ἵνα
βοηθήσῃ τοὺς κινδυνεύοντας τῆς Ἀνατολῆς χριστιαν-
οὺς, ὅρον ἔθετο ἀπαράβατον τὴν καταπάτησιν τῆς
ἐαυτῶν συνειδήσεως· ὁ δὲ ὅλος, τὸ ἄγριον καὶ δύσκο-
λον καὶ ὑπόκιον τοῦτο γερόντιον, ὡς ὠνόμασε
τις τῶν ἀρχαίων αὐτόν, «βλέποντας ταπεινοῦσθαι
τὰ ἐν τῇ πόλει καὶ εὐρόντες τὸν καιρὸν εἰς τὰς πονη-
ρὰς ἐρεξείας, ἀτάσεις καὶ ἀκαταστασίας καθ' ἡμέραν
ἐποίουν, καὶ ὕδρεις καὶ λοιδορίας εἰς τὰς πλατεῖας
καὶ ῥύμας τῆς πόλεως κατὰ τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως
καὶ τῶν ἐτέρων ἀρχόντων ἐξέχεον» (Φραντζ.). οἱ Γε-
νουήνσιοι, οἵτινες κατεῖχον τὴν Γαλατῶν, συμμα-
χοῦντες κυρίως μετὰ τῶν πολιορκητῶν, προσέδιδον
καὶ ἐμαρκίζον τὰ σχέδια τῶν πολιορκουμένων, ὡς
εἶδομεν ἐν ταῖς περὶ Κόκκου, καὶ ἄλλας βοηθείας πα-
ρεῖχον αὐτοῖς· καὶ τὸ πάντων δεινότερον, αὐτοὶ οἱ
πρόμαχοι τῆς πόλεως διεφθύνουν καὶ ἤριζον πρὸς
ἀλλήλους. Ὁ Ἰουστινιανὸς (2), ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ
μεγάλου Δουκὸς Νοταρᾶ, «ἀνωρελῇ καὶ ἀλάστορα

(1) Περὶ ταύτης ἡμελεῖ καὶ ὁ Βέρδικος ἐν σελ. 4.

(2) Ἐν τῇ 6ῃ ἀρ. 2 σημειώσεσι (φυλλάδ. 194, σελ. 40.) εἶδε-
ται ὅτι, κατὰ Φραντζῆν, ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν ἔλαβεν ἐπίταξιν εἰς
Κωνσταντινουπόλιν. Ὁ Δούκας ὁμοῦς λέγει ὅτι ἐστάλη ἐκ Γενούης
κατ' αἰτήσιν τῶν ἐν Γαλατῶν, καὶ ὅτι ἔλαβεν «ἐν ὅσῳ νῆας ὑπερ-
μαγίσεις, ἔχον καὶ πολεμικὰς παρασκευὰς πολλὰς καὶ καλὰς, τὴν
ἐνὸπλιον νέαν Γενουήτικαν ἀρμίνην πείσαντας ὁμοῦν, κλ. α

καὶ ἐχθρὸν τῆς πατρίδος ἐκάλεσαν, ἐμπλυνθεὶς καὶ αὐτὸς ἐξ ἐναντίας ὕδρεσιν ἐτέραις, » καὶ μόλις ὁ αὐτοκράτωρ συνδιηλλάξατο αὐτοὺς διὰ τῆς κατα-
νυκτικῆς ταύτης προτροπῆς· « ἀδελφοί, οὐκ ἔστι καιρὸς ἀναμέσον ἡμῶν τοιούτως ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς συγ-
χωρήσωμεν καὶ τῷ Θεῷ δεκθῶμεν ἵνα λυτρωθῶμεν ἐκ τοῦ προφανοῦς στόματος τῶν αἰσθητῶν τούτων δρακόντων » (Φραντζ.).

Πανταχόθεν ἄρα ἐπολιορκεῖτο ὁ δύστηνος ἐκαί-
νος αὐτοκράτωρ· ἐκτὸς μὲν τοῦ τείχους ὑπὸ τρια-
κοσίων περίπου χιλιάδων ἀρμενιῶν στρατιωτῶν διοικουμένων μάλιστα ὑπὸ τοιούτου ἀρχηγοῦ, τοῦ Μωάμεθ, καὶ ὑπὸ μηχανῶν καὶ πυροβόλων καὶ τε-
τρακοσίων εἰκοσι νηῶν, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ὑπὸ ἐπιβου-
λῶν καὶ διχονοιῶν καὶ στάσεων καὶ δεισιδαιμο-
νιῶν. Καὶ ὅμως αὐτὸς, μόλις ἐπτὰ χιλιάδων ἀν-
δρῶν (3) καὶ δεκατεσσάρων πλοίων στρατηγῶν, οὕτω πως ἀντέκρουσεν ὑπὲρ τῆς πεντήκοντα ἡμέρας
τῆς προσβολῆς τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰς ἐλεπούσεις κατέ-
στρεψε καὶ φόνον ἐπέφερε πολύν, ὥστε δύο ἡμέρας
πρὸ τῆς μεγάλης ἐφόδου, « τοῖς Τούρκοις δειλὰ προσ-
ῆγγισε . . . ὁ δὲ ἀμνηρᾶς, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς αὐτοῦ
λυπούμενος καὶ καταφθὴς ὑπῆρχον· δις βουλευθεὶς ἐπὶ
τὴν αὐρίον ἐγερθῆναι καὶ τὴν πολιορκίαν λῦσαι »
(Φραντζ.).

Καὶ ἐλύετο βεβαίως ἄνευ τῶν προτροπῶν τοῦ
Σογᾶν πασᾶ. Ὁ Μωάμεθ εἶχε παρ' αὐτῷ δύο βεζί-
ρες, πρῶτον μὲν τὸν Ἀλί πασάν, « ὑπὲρ πάντα
δόκιμον καὶ πρακτικόν, » κατὰ Φραντζήν, δεύτε-
ρον δὲ τὸν Σογᾶν ἐκείνον, θερμὸν ἀντίζηλον τοῦ
Ἀλί. Καὶ οὗτος μὲν συνεβούλευσε νὰ ἀναχωρήσω-
σιν « ἵνα μὴ τι χεῖρον γένηται, » ὅπερ ἀκούσας ὁ
ἀμνηρᾶς « ἡμιθανὴς ἐκ τῆς λύπης καὶ τῆς περιτρο-
νήσεως ἐναπέμεινεν, πῶς μετὰ αἰσχύνῃς τοιαύτης
ὡς φεύγων ἀναχωρήσῃ » ὁ Σογᾶν ὅμως ἀνεπτέ-
ρωσε τὸ φρόνημα τοῦ ἡγεμόνος διὰ τοιούτων ἐνθαρ-
ρυντικῶν λόγων, ὥστε « χαρίεις ἐναπέμεινε, καὶ ἀνα-
ψυχὴν ἐκ τῆς λύπης ἔλαβε, » καὶ προσέταξε τὴν
προετοιμασίαν τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἐφοδὸν. Οἱ
στρατιῶται ἐπτάκις ἐλούσθησαν τὴν προτεραίαν
τῆς ἀποφράδος ἡμέρας, καὶ ὁ Μωάμεθ αὐτὸς διὰ
δημηγορίας φλογερᾶς ἐξέκαυσε τὸ θάρρος τῶν πο-
λαμιστῶν, αἰτῶν ἀλαλάζαντες πάντες ἐν μιᾷ φω-
νῇ, « ἀλλὰ ἀλλὰ, Μεσμέτη βεσούλ ἀλλὰ, » ἀνεκραύ-
γατον (Φραντζ.).

Ἵσται ἦχον μέγαν θαλάττης ἤκουσαν οἱ ἐν τῇ πό-
λει τὴν τοσαύτην κραυγὴν· διότι τοσοῦτον ἦτο, ὡς
εἶδομεν, τὸ πλῆθος τῶν πολιορκητῶν, ὥστε ἀπεν-
τακόσιοι καὶ πλείον ἐξ αὐτῶν ἦσαν καθ' ἑκάστην
τῶν πολιορκουμένων, » ὡς λέγει ὁ Φραντζῆς. Κατ'
ἐπιταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, « ἱερεῖς ἀρχιερεῖς μονα-
χοὶ γυνεῖκές τε καὶ παιδιὰ, μετὰ δακρύων διὰ τῶν
τειχῶν τῆς πόλεως περιερχόμενοι τὸ Κύριον ἐλέη-
σον ἐκράζον . . . καὶ μετὰ κλαυθμοῦ ἀλλήλους ἀνε-

θαρρύνοντο ἵνα ἀνδραίως ἀντισταθῶσι τοῖς ἐναντίοις
ἐπὶ τῇ ὥρᾳ τῆς συμπλοκῆς· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ βα-
σιλεὺς τῇ αὐτῇ ὁδυντῇ ἐσπέρα τῆς δευτέρας συνά-
ξας πάντας τοὺς ἐν τέλει ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους
δημάρχους καὶ ἐκατοντάρχους καὶ ἑτέρους προ-
κρίτους στρατιώτας, » ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην
αὐτῶν ὅτι ἦσαν ἀπόγονοι Ἑλλήνων, καὶ παρεκά-
λεσεν « ἵνα στῶσιν ἀνδραίως καὶ μετὰ γενναίας ψυ-
χῆς, ὡς πάντες ἕως τότε ἐποίησαν, » καὶ παρέδω-
κεν αὐτοῖς « τὴν ἐκλαμπροτάτην καὶ περίφημον
ἐκείνην πόλιν καὶ πατρίδα ἡμῶν καὶ βασιλεύουσαν
τῶν πόλεων, . . . » τὴν « ἐλπίδα καὶ χαρὰν πάν-
των τῶν Ἑλλήνων. »

« Διὰ τέσσαρά τινα, προσέθετο, ὀφειλέται κοι-
νῶς ἐσμέν πάντες ἵνα προτιμήσωμεν ἀποθανεῖν μάλ-
λον ἢ ζῆν, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ
εὐσεβείας, δευτέρον δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τρίτον
δὲ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ὡς χριστοῦ κυρίου, καὶ τέ-
ταρτον ὑπὲρ συγγενῶν καὶ φίλων. Λοιπὸν, ἀδελ-
φοί, ἐάν χρεώσται ἐσμέν ὑπὲρ ἐνὸς ἐκ τῶν τεσσά-
ρων ἀγωνίζεσθαι ἕως θανάτου, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ
πάντων τούτων ἡμεῖς ; »

Κατὰ τὴν δημηγορίαν ταύτην οἱ μὲν Ἑνετοὶ ἴ-
σταντο ἐκ δεξιῶν τοῦ αὐτοκράτορος, οἱ δὲ Λιγουρί-
ται ἢ Γενουήνσιοι, ἐξ εὐωνύμων· στραφεῖς λοιπὸν
προσηγόρευσε καὶ τούτους καὶ ἐκείνους, καὶ ἐπεκα-
λέσθη τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἦν-
τινα δευτέραν πατρίδα καὶ μητέρα εἶχον ἀνέκα-
θεν. Ἀποταθείς δ' ἐπὶ τέλους πρὸς πάντας συνάμα,
καὶ ἀδελφοὺς καὶ συστρατιώτας καλῶν, « ἀνέθετο
τὸ τεταπεινωμένον σκήπτρον εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν,
καὶ παρεκάλεσε ἵνα τὴν πρίπουσαν τιμὴν καὶ ὑπο-
ταγὴν δώσωσι τοῖς στρατηγοῖς καὶ δημάρχοις καὶ
ἐκατοντάρχοις. »

Καὶ ἐκλυσεν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ μετὰ κλαυθμοῦ
ὡσαύτως ἀπεκρίναντο πάντες· « ἀποθάνωμεν ὑπὲρ
τῆς Χριστοῦ πίστεως καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν ! »

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ πολιορκούμενοι « καρδίαν
ὡς λέοντες ἐποίησαν, καὶ ἀλλήλοις συγχωρηθέντες
ἦσαν εἰς τῷ ἐτέρῳ καταλλαγῆναι, καὶ μετὰ κλαυ-
θμοῦ ἐνηγκαλίζοντο, μᾶτε φιλότατων τέκνων μνη-
μονεύοντες, οὔτε γυναικῶν ἢ πλούτου φροντίζοντες,
εἰμὴ μόνον τοῦ ἀποθανεῖν ἵνα τὴν πατρίδα φυλά-
ξωσι. Καὶ ἕκαστος ἐν τῷ διαταταγμένῳ τόπῳ ἐπα-
νέστρεψε, καὶ ἀσφαλῶς ἐποίουν ἐν τοῖς τείχεσι τὴν
φυλακὴν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς
τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας ἐλθὼν καὶ προσευξάμενος
μετὰ κλαυθμοῦ τὰ ἄχραντα καὶ θεῖα μυστήρια με-
τέλαβεν· ὁμοίως καὶ ἕτεροι πολλοὶ τῇ αὐτῇ νυκτὶ
ἐποίησαν. Εἴτα ἐλθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα ὀλίγον στα-
θείς καὶ ἐκ πάντων συγχώρησιν αἰτήσας, ἐν τῇδε
τῇ ὥρᾳ τίς διακηρύσσεται τοὺς τότε κλαυθμοὺς καὶ
θρήνους τοὺς ἐν τῷ παλατίῳ; εἰ καὶ ἀπὸ ξύλου
ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ ἐδύνατο μὴ θρηνῆ-
σαι » (Φραντζ.).

Ἀκούσωμεν ἤδη τὸν Ν. Βάρβαρον διηγούμενον τὰ
τῆς ἐφόδου·

« Τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Μαΐου,

(3) Σημειώσαντες ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἦτο τοσοῦτος κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς
πολιορκίας· μετὰ ταῦτα ὅμως ἡλικιωθῆν ἔνεκα φόνων καὶ τραυ-
μάτων καὶ ἀπονημόνων, ἴσως δὲ καὶ λιποταξιών.

τελευταίαν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὁ κύριος ἡμῶν Θεός ἐξέδοτο σκληρὰν ἀπόφασιν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, θελήσας νὰ περιέλθῃ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας τοῦ Μωάμεθ υἱοῦ τοῦ ποτὲ Μουράτου Τούρκου, ὡς κατωτέρω θέλετε ἰδεῖ κατὰ τὰς πρὸς ἐγένετο ἡ γενικὴ αὕτη μάχη. Ὁ αἰώνιος Θεός ἠθέλησε νὰ ἐκδώσῃ ταύτην τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασιν, ὅπως πληρωθῶσιν ὅλαι αἱ ἀρχαῖαι προφητεῖαι, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη προφητεία τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ὅστις κάθηται ἐριππὸς ἐπὶ στήλης πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας σοφίας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ προφητεύει διὰ τῆς χειρὸς καὶ λέγει· ἐντεῦθεν ἐλεύσεται ὁ ἀπολέσων με, δεικνύων τὴν Ἀνατολήν, ἥτοι τὴν Τουρκίαν. Ἡ ἄλλη προφητεία λέγει· ὅταν εὐρεθῇ αὐτοκράτωρ ἔχων τὸ ὄνομα Κωνσταντίνος καὶ τὴν μητέρα Ἐλένην, ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀπολεσθήσεται ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ἄλλη προφητεία λέγει· ὅταν ἡ σελήνη δείξῃ σημεῖον ἐν οὐρανῷ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἱ Τούρκοι θέλουσι κυριεύσει τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὡς καὶ αἱ τρεῖς αὗται προφητεῖαι ἐπληρώθησαν· δηλαδή, οἱ Τούρκοι ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ αὐτοκράτωρ ὀνομάζετο Κωνσταντίνος καὶ ἦν υἱὸς Ἐλένης, καὶ ἡ σελήνη ἔδειξε σημεῖον ἐν οὐρανῷ (4). Ὅλαι λοιπὸν ἐπληρώθησαν, καὶ ὁ Θεός ἀπεράσισε νὰ ἐκδώσῃ τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ κράτους τοῦ Κωνσταντίνου, ὡς μετὰ μικρὸν θέλετε ἀκούσει τὴν ἀπόφασιν. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τῆς εἰκοστῆς ἐνάτης Μαΐου τοῦ χιλιοστοῦ τετρακοσιοστοῦ καὶ πεντακοστοῦ τρίτου ἔτους, τὴν τρίτην ὥραν πρὸ τῆς ἡμέρας, ὁ Μωάμεθ υἱὸς τοῦ Τούρκου Μουράτου ἦλθεν αὐτοπροσώπως εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ταύτης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα συγκροτήσῃ τὴν γενικὴν μάχην, διὰ τῆς ὁποίας μάχης κατέκτησε τὴν Κωνσταντινούπολιν. Αὐτὸς ὁ Τούρκος δεσπότης διεῖλε τὸν στρατὸν εἰς τρεῖς φάλαγγας, ἀνά πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκάστην· μίαν φάλαγγ' συνέκειτο ἐκ χριστιανῶν, οἵτινες βίβη καὶ δυναστεία ἔμενον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἡ δευτέρα φάλαγγ' συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν ταπεινῶν, δηλαδὴ χωρικῶν καὶ τοιοῦτου συρρετοῦ, ἡ τρίτη φάλαγγ' συνέκειτο ὅλη ἐκ γενιτσάρων φερόντων λευκὰ ζάρκοδα (πίλους ὑψηλοῦς), οἵτινες γενίτσαροι εἰσὶν ὅλοι στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος, μισθοῦμενοι καθ' ἡμέραν· εἰσὶ δὲ πάντες ἄνδρες ἐκλεκτοὶ καὶ θαρσαλέοι κατὰ τὰς μάχας· καὶ ὁπισθεν τούτων τῶν γενιτσάρων ἦσαν ὅλοι οἱ σουμπασίδαι, καὶ ὁπισθεν τούτων ἦρχετο ὁ Τούρκος ἡγεμὼν. Ἡ πρώτη φάλαγγ', ἡ ἐκ χριστιανῶν, ἔβρε τὰς κλίμακας εἰς τὰ τεῖχη, καὶ τὰς κλίμακας ταύτας ἠθέλον νὰ ὑψώσωσιν ἐπὶ τῶν τειχῶν, καὶ εὐθὺς οἱ ἡμέτεροι ἐβρίπτον κατὰ γῆς καὶ τὰς κλίμακας καὶ τοὺς ἀνυψούντας αὐτάς· καὶ εὐθὺς πάντες οὗτοι ἐφρονεύοντο, διότι οἱ ἡμέτεροι ἐβρίπτον μεγάλους λίθους ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων, ὥστε ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἔσωζον τὴν ἰδίαν ζωὴν. Ὅσοι ἦρχοντο ὑπὸ τὰ τεῖ-

χη ὅλοι ἐφρονεύοντο, καὶ ὅτε οἱ ἀνυψούντες τὰς κλίμακας ἔβλεπον ὅτι ἐφρονεύοντο οὕτως, ἠθέλον νὰ ἐπανέλθωσιν ὁπισθεν εἰς τὸ στρατόπεδον ἵνα μὴ φρονευθῶσι διὰ λίθων. Οἱ δὲ ἄλλοι Τούρκοι οἱ ὄντες ὁπισθεν, βλέποντες ὅτι ἐφρευον, ἀμέσως κατεκρούργουν αὐτοὺς διὰ γιγταγανίων (5), ὥστε ἐδιάζοντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ τεῖχη, διότι εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔμελλον ν' ἀποθάνωσι· καὶ ὅτε οἱ τῆς πρώτης ταύτης φάλαγγος ἐφρονεύθησαν καὶ συνετρίβησαν, ἐπῆλθεν ἀκάθεκτος ἡ δευτέρα φάλαγγ'. Ἡ δὲ πρώτη φάλαγγ' εἶχε σταλῆ διὰ δύο λόγους· ὁ μὲν πρώτος λόγος ὑπῆρξεν ὅτι ἠθέλον νὰ φρονευθῶσι μᾶλλον οἱ χριστιανοὶ ἢ οἱ Τούρκοι· ὁ δὲ δεύτερος λόγος ὑπῆρξεν ὅπως ἐλθόντες κοπιήσωσιν ἡμᾶς τοὺς ἐν τῇ πόλει. Καί, ὡς εἶπον ὑμῖν, ἀποθανόντων καὶ κκκωθέντων τῶν τῆς πρώτης φάλαγγος, ἦλθον οἱ τῆς δευτέρας φάλαγγος ὡς ἀχαλίνωτοι λέοντες κατὰ τοῦ τεύχους ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Ἀγ. Ῥωμανοῦ. Καὶ ἰδόντων ἡμῶν τὸ τρομερὸν τοῦτο θέαμα, εὐθὺς ἐσήμηναν οἱ κώδωνες καθ' ὅλην τὴν ξηρὴν καὶ καθ' ὅλας τὰς θέσεις τοῦ τεύχους· κρᾶζοντες δὲ ἕκαστοι, βοήθεια, ἴλεως νὰ γείνη ὁ αἰώνιος Θεός ἐναντίον τούτου τοῦ σκύλου Τούρκου, ἐδράμον πάντες εἰς ἀντίκρουσιν τούτων τῶν ἐθνικῶν, καὶ ἐκαὶ ἤρχισαν νὰ ἀνθίστανται ἐκτὸς τοῦ ἐλάσσονος τεύχους (6). Ἀλλ' οἱ τῆς δευτέρας ταύτης φάλαγγος εἰναι ὅλοι ἄνθρωποι ἐνεργοί, οἵτινες, ὡς εἶπον ὑμῖν, ἦλθον εἰς τὰ τεῖχη καὶ ἐκοπίασαν μεγάλως τοὺς τῆς ξηρᾶς διὰ τῆς μάχης ἦν ἐποίησαν· καὶ αὕτη δὲ ἡ δευτέρα φάλαγγ' ἠγωνίσθη νὰ ἀνυψώσῃ κλίμακας ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἀλλ' οἱ ἐντὸς τοῦ τεύχους ἀνδρείως κατεκρήμνιζον αὐτάς· καὶ ἱκανοὶ Τούρκοι ἐφρονεύοντο· ἐξηκοντίζοντο δὲ ἄλυνεν καὶ τὰ ἡμέτερα βέλη καὶ κανόνια εἰς τὸν στρατὸν, καὶ ἐφρονεύοντο τόσοι Τούρκοι ὥστε ἦτο πρᾶγμα ἀπίστευτον. Ὅθεν ἐλθούσης τῆς δευτέρας ταύτης φάλαγγος, καὶ μάτην ἀγωνισθείσης νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ φρούριον, ἦλθε τὴν φορὰν ταύτην ἡ τρίτη φάλαγγ', ἥτοι οἱ γενίτσαροι, στρατιῶται ἔμμισθοι, καὶ οἱ σουμπασίδαι, καὶ πλῆθος ἄλλων μεγάλων ἀρχηγῶν ὅλων ἀνδρείων

(5) « Οἱ δὲ τζαούσδες καὶ ραβδούχοι τῆς αὐλῆς μετὰ ράβδων σιδηρῶν καὶ βρονιῶν ἐνέτυπον, ἵνα μὴ δίδωσι νότον τοῖς ἐχθροῖς. » Φραντζ. Β.βλ. Γ'. κεφ. Ζ'.

(6) Barbacani, ἥτοι, ὡς ἐρμηνεύεται τὴν λέξιν ταύτην τῇ λατινῇ, parte della muraglia da basso fatta a scarp. Ἐννοεῖ δὲ ἐνταῦθα ὡς καὶ ὅπου ἀλλαχρὺ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ταύτην ὁ συγγραφεύς, τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος· διότι, ὡς καὶ σήμερον φαίνεται, τὸ μὲν πρὸς τὴν ξηρὴν τεῖχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατεσκευάζεται διπλοῦν καὶ ἄχυρὸν, τὸ δὲ πρὸς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν λιμένα ἀπλοῦν καὶ ἀχύρην. « Τὸ μὲν οὖν τεῖχος ταύτης τῆς πόλεως, λέγει ὁ Χαλκοκονδυλῆς (β.βλ. Ν'), ἡ οὐ πᾶσι τι ἔχυρὸν ὄν οὔτε βῆματι ἔχει μεγάλη, ὥστε τὰ πλοῖα παραπλέοντα πράγματα ἔχειν. Κατ' ἄπειρον δὲ ἐστὶν ὁμοῦ τεῖχος τῆς πόλεως, τὸ μὲν μέγα τε καὶ ἄξιον λόγου, τὸ δὲ ἐλαττον, ἐκτὸς εἰς τὴν πόρρον ὑπερκείμενον. Τάσρος δὲ ἐπεστὶν ἐκδορυμένη λίθος, τὸ εὖρος πλεοναίει. Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ καὶ τοῖς Ἑλλήσι βουλευομένοις ἐδίδετο παρτασσομένοις εἰς τὸ ἐκτὸς τεῖχος ἀμύνεσθαι, εἰατὴ τῷ πόρρῳ ὑπερκείμενον, κατὰ τὰ πρὶν δεδογμένα σφίσι ἐπὶ τῷ μωράτῳ, ἔτε ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. »

(4) Περὶ τῶν προφητειῶν τούτων οὐδὲν ἀπηγγέλαμεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω Βυζαντινῶν ἱστορικοῖς.

ἀνθρώπων, καὶ ὁ Τούρκος δεσπότης ὤπισθεν αὐτῶν. Οἱ τῆς τρίτης ταύτης φάλαγγος ἐξώρμησαν κατὰ τοῦ τείχους τῆς ταλαιπώρου ταύτης πόλεως, οὐχὶ ὡς Τούρκοι ἀλλ' ὡς λέοντες, ἀλαλάζοντες καὶ σαλπίζοντες, ὥστε ἐφάνετο πρᾶγμα τοῦ ἄλλου κόσμου· αἱ κραυγαὶ ἤκούοντο καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν αὐτήν, δώδεκα μίλια ἀπέχουσιν τοῦ στρατοπέδου. Ἡ τρίτη αὕτη φάλαγγς ἐκ τῶν ἀνδρείων Τούρκων συγκειμένη, εὔρε τοὺς ἐντὸς τοῦ τείχους εἰς ἄκρον κακοπιακότητος ὡς πολεμήσαντας μετὰ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας φάλαγγος· καὶ οἱ ἔθνη αὗτοι ἦσαν τοσοῦτοι εὐθαρσεῖς καὶ ἀκμαῖοι κατὰ τὴν μάχην, καὶ διὰ τῶν μεγάλων ἀλαλαγμῶν ὅσους οἱ Τούρκοι ἐποιοῦν κατὰ τὸ στρατόπεδον τοσοῦτον κατεπτύοντο ὅλην τὴν πόλιν, ὥστε ἀφῆρουν κατὰ πολὺ τὸ θάρος διὰ τῶν τοιούτων κραυγῶν καὶ σαλπισμάτων.

Οἱ ἐν τῇ ξηρᾷ ταλαιπώρῳ θεωροῦντες ἑαυτοὺς σχεδὸν ἀλωθέντας, ἀπεφάσισαν καὶ ἐσήμηναν καθ' ὅλην τὴν πόλιν τοὺς κώδωνας· καὶ οὕτως ἐσημαίνοντο καθ' ὅλην τὰς θέσεις τοῦ τείχους, κραζόντων πάντων μεγάλη τῇ φωνῇ· ἔλεος, ἔλεος, ὁ Θεὸς νῦν στείλῃ ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν εἰς τὸ κράτος τοῦτο τοῦ Κωνσταντίνου, ὅπως μὴ βασιλεύσωσιν οἱ ἔθνη ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν ὅλαι αἱ γυναῖκες ἦσαν γονυκλινεῖς, ἀλλὰ καὶ ἄνδρες ὡσαύτως, καὶ πάντες ἐκλαίον θερμῶς καὶ μετ' εὐλαθείας περικάλουν τὸν ἡμέτερον παντοδύναμον Θεὸν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Μαρίαν καὶ πάντας τοὺς ἁγίους καὶ τὰς ἁγίας τῆς ἐπουραναίου αὐλῆς (della corte zelestia), νῦν δώσωσι νίκην κατὰ τῶν ἐθνικῶν ἐκείνων τῶν κακοῦργων Τούρκων ἐχθρῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἐνῶ τοιαῦται ἐγίνοντο δεήσεις πρὸς Θεόν, οἱ Τούρκοι θηριωδῶς ἐμάχοντο κατὰ ξηράν, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀγίου Ῥωμανοῦ, ὅπου ἦν ἡ σκηνὴ τοῦ γαληνοτάτου αὐτοκράτορος καὶ ὅλων τῶν περὶ αὐτὸν εὐγενῶν (con tutta la sua baronia), καὶ τῶν κυριωτέρων ἱπποτῶν καὶ γυναικῶν ἀνδρῶν οἵτινες πάντες ἴσταντο παρ' αὐτῷ ἀνδρείως μαχόμενοι ὡς ἄνδρες πρόθυμοι ἐκ τῶν τῆς ξηρᾶς. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι ἐκεῖνοι ἐμάχοντο, ὡς εἶπον, κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἀγίου Ῥωμανοῦ, ἔτσι κατὰ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, ἐκσφενδονίζοντες οἱ ἔθνη ἐκεῖνοι ἀρκετὰς βολὰς κανονίων καὶ πυροβόλων καὶ ἀναρίθμητα βέλη· ἐκ δὲ τῶν φωνῶν τῶν ἐθνικῶν τούτων ἐφάνετο ὅτι ἐσχιζέτο ὁ ἀπὸ. Ἐβόμβει δὲ καὶ τὸ μέγα κανόνιον ἐκσφενδονίζον λίθους ὧν ἕκαστος εἶχε βάρος χιλίων διακοσίων λιτρῶν, καὶ βέλη ἐξερκοντίζοντο καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ τείχους κατὰ τὸ μέρος τοῦ στρατοπέδου ἐπὶ μίλια ἐξ ἐκτεινομένου· ὥστε τὰ μὲν ἐντὸς τοῦ ἐλάσσονος τείχους πίπτοντα ἀπατέλουν φόρτον ἀγδομήκοντα καὶ ἐπέκεινα καμήλων, τὰ δὲ ἐντὸς τῶν τάρων, ἴσως εἰκοσι καμήλων. Ἡ φοικαλέα αὕτη μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς αὐγῆς.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΠΑΝΔΟΡΑ.

—οεεεε—

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΣΤΟΡΓΗ. Ὁ Ῥοβέρτος Βαρκλαῖος, διοικητὴς τῆς Ἀγγλικῆς ναυτικῆς μοίρας κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἑρίης, κερωτηρίσθη δεινῶς ἀπολέσας τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν. Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ἀγγλίας εἶχε μνηστευθῇ νέαν κάλλι τε καὶ σεμνότητι ἐξέχουσιν, ἣν καὶ ἡγάπα θερμῶς· ἀλλ' ὅτε ἐπανῆλθεν ἀνήγγειλε διὰ τινος τῶν φίλων πρὸς τὴν νέαν τὸ συμβάν, καὶ προσέειπε γενναίως νὰ ἀπολύσῃ αὐτὴν τῆς ὑποσχέσεως. «Ἐλπὶς αὐτῷ, ἀπεκρίθη ἡ εὐγενὴς νέα, ὅτι εὐχαρίστως δεχομαι τὰ γένη σύζυγός μου ἐὰν ἔμεινε καὶ μέρος μόνον τοῦ σώματος κατέχον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.»

ΤΟ ΥΠΟΠΤΟΝ ΤΩΝ ΔΕΣΠΟΤΩΝ. Ὁ Θωμᾶς Ῥόης (Rhoé), πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας παρὰ τῷ Σελίμ-Σάχ, αὐτοκράτορι τῶν Μογγόλων, λέγει ὅτι ὁ δεσποτικώτατος οὗτος ἡγεμὼν, ἀνοίξας ἐμπροσθεν αὐτοῦ κιβώτια πεμπόμενα ἐξ Ἀγγλίας ἵνα λάβῃ δῶρα τινά, ἐξεπλάγη ἐντυχὼν εἰκόνι παριστάσῃ Σάτυρον ἐλκόμενον ἀπὸ τῆς ῥινόδος παρὰ τῆς Ἀφροδίτης. «Ἐπέλαθε, λέγει ὁ πρέσβυς, τὴν εἰκὼνα ποιηθεῖσαν ἐπὶ ταύτῳ πρὸς χλευασμὸν τῶν Ἀσιανῶν λαῶν. Καὶ ὁ μὲν Σάτυρος ὁ μέλας καὶ κερασφόρος εἰκόνιζε, κατ' αὐτόν, τοὺς λαοὺς τούτους, ὡς τὴν αὐτὴν φυὴν τοῦ σώματος ἔχοντας· ἡ δὲ τὸν Σάτυρον ἀπὸ τῆς ῥινόδος ἔλκουσα Ἀφροδίτη, τὴν ἀπόλυτον ἰσχὺν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τῶν γυναικῶν τῆς χώρας ἐκείνης.»

Ὁ Θωμᾶς Ῥόης, πρὸς ὃν ἡ εἰκὼν ἐπέμπετο, μόλις ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ τὴν τοιαύτην τοῦ Μογγόλου ιδέαν, ἐξηγήσας αὐτῷ τὰ περὶ τῶν ἡμετέρων μύθων. Διὰ ταῦτα παραγγέλλει ῥητῶς τοῖς ἐν Ἀγγλίᾳ διοικηταῖς τῆς Ἰνδικῆς ἐταιρείας, ἵνα μηδεμίαν ἐφεξῆς πέμπωσιν εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἀλληγορικὴν εἰκὼνα· διότι, λέγει, οἱ ἡγεμόνες ἐνταῦθα εἰσὶ λίαν ὑποπτοί. Καὶ τοιοῦτος τῶντι εἶναι ὁ χαρακτὴρ τῶν δεσποτῶν.

Ἡ ΑΠΟ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΤΩΝ ΩΦΕΛΕΙΑ. Ἰούλιος ὁ Β', συνείθιζε νὰ λέγῃ ὅτι ἡ παιδεία τῷ μὲν δυσγενεῖ χρησιμεύει ἀντὶ ὅπλου, τῷ δ' εὐγενεῖ ἀντὶ χρυσοῦ, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἀντὶ μαργαριτῶν καὶ λίθων πολυτιμοτάτων.

Ἡ ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΙΣ. Τοὺς κύβους οὐκ ἀκόμψως τις ὠμοίαζε πρὸς τὰ ἱατρικὰ καταπότια· διότι ὡς περ διὰ τούτων καθίρεται ὁ στόμαχος καὶ τὰ ἐντόσθια, οὕτω δι' ἐκείνων ἐκκενοῦνται βαλάντια μάλιστα δὲ καὶ κιβώτια μεστὰ ἀργυρίου.

Ἡ ΕΚ ΘΕΟΥ ΝΙΚΗ. Κάρολος ὁ Ε', διασκορπισθέντων τῶν στρατευμάτων τῶν Προτεστάντων καὶ τῆς Σαξωνίας ὀλωθείσης, εἶπε· Λέγεται ὅτι ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, τοῦ πολέμου ταχέως καὶ κατὰ γνώμην διεξελθόντος, ἀνεφώνησεν· ἤλθοι, εἶδοι, ἐνίκησα· ἐγὼ ὁμῶς προτιμῶν λέγω· ἤλθοι, εἶδοι, Θεὸς ἐνίκησε. Μέτριος ἀληθῶς καὶ Χριστιανῶ βασιλεῖ ἀρμυζων λόγος.

Δ. Κ.